

לח:

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

עין משפט
גז מוצה

מסורת הש"ס

הלכתא גיברתא איכא למשמע מפנהנא דה"א. נמוקס אל רבא היו כולם בקיאים צללו והיו כולם קוראים את ההלל עם שליש צבור כמו שאנו קוראים עכשיו ולא היו סומכים עליו לשנת בתיק דוכמי דמפרש

הלכתא גיברתא. הלכות גדולות: **ממנהגא דהלילא**. ממנה שאנו רואים שנהגין עכשיו בימינו צבתי כנסיות דמפרש ואילן והיו נוהגין לענות הללויה שמי פעמים ולא יותר ואומרים כל ההלל עם המקרא עד הודו ועונו הודו אחריו וחזרו וקורין עמו עד אנה ועונו אנה הושיעה נא ואנה הללויה נא אחריו כמו שאנו עושין ואין זו בקריאת הראשונים שהיו עונים הללויה על כל דבר דאמרין צמתימין דהכא ובסוטה (דף ז') ואמר רבא ממנהג של עכשיו אל למדים מהו עיקר קריאת הללויה כשתיקוהו מחילה לפי שהכל חייבין בקריאתו ואין הכל בקיאים בו תקנו אחד קורא ואחרים שומעים והכל עונים מקלט ועכשיו שכל בני כנסיותינו בקיאים וקורין אותו כולו ולא ע"כ עונו שמי פעמים הללויה והודו לה' ואנה מכלן אנו יכולים ללמוד מה תקנו הראשונים לענות למי שאין בקיאים ולבקיאין: **סוף אומר הללויה וכן אומרים הללויה מכלן שמוה לענות הללויה** שאנו נוהגין שהמקרא פומה צללויה ואנו שומקין ועונו אחריו הללויה והוא שותק ואין אנו מתחילין לקרות עמו כסדר שאנו גומרים עמו שאל ההלל למדין אנו מכלן שמוה לענות הללויה בפתיחתו ואפילו לבקיאין: **סוף אומר הללו עבדי ה' והס אומרים הללויה מכלן למי שגזול מקרא** (ב) שמוה אחריו הללויה ממה שנהגין עכשיו לענות עוד הללויה פעם שניה ושאר הלל קורין כולן עמו אנו למדין מקנה הראשונה מי שאינו בקי או בקי ואינו גומרו אלא סומך על המקרא דיו לענות הללויה על כל דבר ודבר ולפיכך החזיקו עכשיו מנהגה היה לסמוך צללו עבדי ה' על המקרא ולענות הללויה לדעת תקנה הראשונה ולא משתכח שמוה בכל הלל לסמוך עליו ולענות

תורה אור השלם

1. הללו יהי הללו עבדי ה' הללו את שם ה' תהלים קיג א
2. כה אמר יי' והני מביא רעה אל המקום הזה ועל ישיבו את כל מלך הספר אשר קרא מלך ויחריהו מלכיה ב ככ טו
3. יען רך לבבך ותבנע עמני יי' בשמעך אשר דברתי על המקום הזה ועל ישיבו ליהוה לשקוה ולקללה ותקיע את בדרךך ותבנה לפני וגם אביר שעתה נאמן יי' מלכיה ב ככ טז

הגרות הב"ח

(א) רש"י ד"ה סוף אומר הללו וכו' שגזול מקרא אחריו עשוי: (ב) ח"ב ד"ה מכלן וכו' שגזול המקרא את וכו' עונה ראשון על כל דבר:

רבינו חננאל הלכתא גיברתא איכא למשמע מפנהנא הלל, הוא אומר הללויה והן אומרים מפרש הי"ך מנכרין שגס הצבור חייבין לנכר קודם שימילו ושמא כולם מנכרין יחד ואף על פי שהצבור שומקין עד שיפתח שליש צבור הללויה אין לחוש בכך:

מכאן שאם היה גזול מקרא אותו עונין אחריו הללויה. ממתני' שמעיין לאי אלה מפרש והולך כל הלכתא דליכא למשמע ממנהגא: **מכאן** שמצוה לענות בראשי הפרקים. פירש בקוטרס

מכלן שגזרשאי הפרקים לריכין לענות ראשי הפרקים ולא סגי להו צללויה משמע מתוך פירוש הקוטרס שגזרשאי פרקים עונין ראשי פרקים ולא יותר ועל כל דבר חזן מראשי פרקים עונין הללויה עד שיגמור את ההלל עין פירש צמתימין ובסוף פרק כסם (סוטה דף ז'): וסם לא משמע הכי דתינא בגמרא כיצד אמרו ישראל שירה גדולה (ו) מקרא את ההלל והן עונין אחריו ראשי פרקים משמע משמלת הפרק עד סופו עונה ראש (ראש) פרק על כל דבר ודבר עד סופו וכן פרק שני עונה ראש פרק שני ועל כל דבר ודבר עד סופו וכן כולם כגון הללויה צללת ישראל וכן ממזכיר לא לנו ה' לא לנו אהנמי כי ישמע ה' הללו את ה' כל גוים

הודו לה' כי טוב ושמא מתחלת הלל עד הודו פרק אחד מדלף עשה ממנהגא דהלילא לזכר עד הודו דבפרק ראשון הצא אחריו היה להם לעשות סימן זה ומה שנהגין עכשיו שליש צבור אומר שלשה ילמרו לא והצבור עונין על כל אחד ואחד הודו ולא מליו מנהג זה כש"ס מ"מ נפקי מהך קראי דשומע כעונה:

הוא אומר אנה ה' הושיעה נא והם אומרים אנה ה' הושיעה נא הוא אומר אנה ה' הצליחה נא וכו'. ואע"ג דאמרין בגמילה (דף כג.) אין מפסיקין בפסוק אלא למיטקות הכא שאני שאמרוהו שני בני אלס כדאיתא בערבי פסחים (דף ק"ט.):

שמע ולא ענה יצא. מי שאינו יודע לקרות ולא לענות אם שמע וכיון את לבו לשמוע אף על פי שלא ענה ילא וכן למתפללין צבור ושליח צבור אומר קדושה או יהא שמייה רבא מנכר ישמקו מתפתחן וישמעו והרי הן עונין ולכשיגמור קדושה יחזרו לתפתחן וכן יסד רב יהודאי גאון כ"ג דפירש בקוטרס וקשה מהא דאמרין פרק מי שמתו (נרכס דף כא): אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע שליש צבור לקדושה יתפלל ואם לאו לא יתפלל וי"ח"א שס כן במדרים ולמה לן כולי האי יתפלל כדרכו ולכשיגיע שס ישחוק אלא ודאי אם היה שותק הימה ששמעו הפסקת תפלתו ומיהו שמה אע"ג דשומע כעונה מ"מ עונה עדיף ומלוא מן המונחמ"א: **אמר** רבא לא אימא איניש ברוך הבא והדר בשם ה'. מימה דבסוף מלות חלילה (יבמות דף קו: וסם) אמר חביי האי מלן דמקרי חלילה לא ליקרי לדידה לא לחודי' ואנה (יבמי) לחודיה דמשמע אנה יבמי אלא לא אנה יבמי צבת אחת ולא לקחה לדידה לא לחודיה ומפאתי (לקחתה) לחודיה דמשמע מפאתי לקחתה אלא לא מפאתי לקחתה דפעם אחת אמר רבא אפסוקי מלתא לית לן בה ויש לומר דלכתב דשמע הכי מרז ספרא סברה: אכל

שאין אחר מקרא אותו לא לימא ברוך הגא ויגשים גימתי והדר

הללויה למי שאינו בקי: **סוף אומר** הודו. והן שומקין ואחר כך עונין: **מכלן** שגזרשאי פרקים לריכין לענות ראשי פרקים עזמן ולא סגי ליה צללויה ומיהו אק דגמרין כוליה לא לריכין אלא שזוה החזיקו שלא משתכח תקנה הראשונה למי שאינו גומר: **הוא אומר אנה והס אומרים אחריו אנה**. ואין זה מראשי פרקים צוה החזיקו להיות סימן לעיקר תקנה למי שסומך על המקרא שפעמים שזריך לענות אחריו כל דבר ודבר שהוא אומר והכי דמי כגון מי שהיה קטן מקרא אותו דמתן צמתימין: **הוא אומר אנה ה' הללויה נא**. והן שומעין ואחר כך עונין סימן זה החזיקו לדעת שהרואה לכפול את ההלל כופל כמו שזה נכפל שהרי שומע כעונה דללקמן אלו שומעין ועונין הרי זו כפילה. וכל הני מכלן דקאמר רבא מכלן לקטן המקרא כו' מכלן שאס כא לכפול לאו דווקא דהוא הדין נמי מצי למילף איפכא מאנא הושיעה נא שאס כא לכפול ומאנא הללויה נא לקטן המקרא אלא אשמעינן שלא על חס החזיקו אלו שגומרין את ההלל לענות דברים הללו אלא כדי ללמוד מהס תקנות הללו שתקנו בניאיס לישראל: **הוא אומר ברוך הבא והס אומרים בשם ה'**. ובברוך הבא סומכין עליו ואין עונין לא התיבות עזמן ולא הללויה מכלן נלמד לשאינו יודע לא לקרות ולא לענות אם שמע וכיון לבו לשמוע אף על פי שלא ענה ילא. וכן למתפללין צבור ושליח צבור אומר (קדוש) או יהא שמייה רבא ישמקו נתפתחן וישמעו כעונה והרי הן כעונין וכשיגמור הקדושה יחזרו לתפתחן וכן יסד רב יהודאי גאון בעל הלכות גדולות: **חכימיא**. כמשמעו: **וספריא**. מלמדי מיתוקות: **אשר קרא המלך וגו'**. כספר שמאל תלקיה הכהן משעתי קרא כספר מלכים (ב כג): **לא לימא איניש**. מי צמס ה' דלא קיימא אזכרה אמילתא דלעיל ומיחו כמזילאו לצטלה: משה